

EIERNESTEN VAN DE WULK ALS IMPORTEURS

17

aangespoeld, niet alleen op de boven opgesomde vindplaatsen maar zeer waarschijnlijk over het gehele Nederlandse strand.

Naast mollusken leverden de eiernesten nog vele andere dieren op, zoals een groot aantal brokkelsterren (*Ophiothrix fragilis*) en porseleinkrabbetjes (*Porcellana longicornis*). Deze hadden de eiernesten, in de periode, dat ze vastgehecht zaten, tot verblijfplaats uitgekozen. Verder hadden ook vele bryozoa en hydroiden zich op de kapsels gevestigd.

De grootste van soorten als *Kellia suborbicularis*, *Heteranomia squamula*, die zich als larve op de eiernesten vestigden in de tijd dat deze vastzaten of reeds rondreden, zou ons een aanwijzing kunnen geven over de periode, die de eiernesten in zee hebben vertoefd alvorens aan te spoelen. Juiste gegevens over de snelheid van groei van deze soorten zijn echter niet bekend. De exemplaren waren echter steeds jong, soms zeer jong. Ook met de bryozoënkolonies was dit het geval.

A. E. M. H. BLOKLANDER.

PROBLEMEN VAN DE ROTHOEK

Al kan het terrein niet meer vergeleken worden met wat het in zijn glorie-dagen was, toch is de Rothoek aan het Noordzeekanaal te Amsterdam in het Westelijk gedeelte in de trek-tijden nog steeds belangrijk als pleisterplaats voor steltlopers en meeuwen.

Op 17 Augustus nam ik er geruime tijd 3 grauwe franjepoten waar, die bezig waren met het vangen van een fractie van de legioenen muggen. Ze zwommen en draaiden snel rond, meer doordat ze links en rechts de muggen voor het ophappen hadden dan dat het me de zuivere „spinning trick” leek (Tinbergen, *Ardea* 1935). Ook schoten ze vaak met de kop plat op het water, maar met ingetrokken hals, op hun prooi af.

Niet alleen sliepen er toen meeuwen maar ook lees ik in mijn aantekeningen: tegen de avond komen er honderden visdiefjes aanvliegen.

Ik was van plan om vanaf half September geregeld te controleren hoeveel wulpen er kwamen slapen en hoe dit aantal in de loop van de herfst varieerde. Daartoe ging ik voor zonsondergang naar de Rothoek, telde of schatte de reeds aanwezige wulpen en telde daarna de aantallen wulpen die, meest in troepjes van 6—25 ex. kwamen aanvliegen uit de polders noordelijk van het Noordzeekanaal. Doordat het ondergelopen terrein betrekkelijk klein was, leverde dat niet veel moeilijkheden op tot de duisternis het verder onmogelijk maakte de verderop invallende vogels met zekerheid te onderscheiden. Zo telde ik op 19 September ± 600 , op 23 Sept. 543 en op 29 Sept. 533 ex., waarbij de afwijkingen m.i. binnen de foutengrenzen vallen en we mogen aannemen dat het aantal constant bleef of hoogstens enigszins afnam.

Het betrekken van de slaappleaats ging als volgt:

19 Sept. Aan de W.-oever zit een groep kleine steltlopers (tureluurs, kempen, zwarte ruiters), meer naar het midden de eenden (wilde en talinkjes) met een enkele meeuw en steltloper ertussen. Eerst arriveren hoofdzakelijk meeuwen met haast onopgemerkt een enkele wulp ertussen. De zilvers mauwen elkaar na aankomst langdurig toe, de kapmeeuwen zijn veel minder luidruchtig. Tot ± 18 u. 30 hebben de zilvers de overhand wat het lawaai betreft, een kwartier later komt de meeste conversatie van de wulpen, er zijn er dan ± 300 . De wulpen komen recht op de Rothoek aanvliegen en dalen in lange glijvlucht of vrijwel recht naar beneden door zich met snelle wendingen van de ene op de andere zijde te gooien. Ondertussen vallen ook steeds kleine steltlopers in, alles oriënteert zich vermoedelijk meest op 't geluid zodat soort bij soort komt te zitten, althans de kleintjes apart van de groten. Ook waterhoentjes gaan één voor één naar een slaappleaats in een rietveldje.

Op 23 Sept. is er meer onrust doordat de eenden herhaaldelijk opvliegen. De mauwende zilvers heb ik toen gemist, misschien was ik te laat.

Op 29 Sept. is de plas dieper geworden, de kleine steltlopers zitten nu aan de overkant en vliegen voortdurend op als een wulp tussen hen invalt. Er zijn veel eenden die erg onrustig zijn. Ik heb geen tijd om ze te determineren omdat ik op de wulpen moet letten maar ik zie dat er slobben bij zijn. De wulpen zijn onrustiger dan anders, vliegen herhaaldelijk op en om 18.40 trekt een groep gedeeltelijk de polder weer in.

Op 6 October zit ik weer op mijn post en wat ik toen zag was zo merkwaardig dat ik de aantekeningen van die avond wat uitvoeriger wil overnemen.

Om 18 u. is er nog geen wulp te zien, wel hoor ik ze roepen aan de overkant van het Noordzeekanaal. Er zitten wel zwarte ruiters en veel eenden, merendeels slobben. Er is geen spoor van meeuwen.

18.06 7 wulpen, aarzelen boven Rothoek, verdwijnen over het Noordzeekanaal.

18.09 8 wulpen, cirkelen lang boven Rothoek, vliegen weg richting Scheepsbouw, 8 andere steken het Noordzeekanaal over. 12 ex. uit richting Noordzeekanaal, dalen tot bijna op 't water en vliegen weer op, cirkelen, vliegen tenslotte weg. Ondertussen arriveert een troep kleine steltlopers, waarschijnlijk kempen, die een paar maal opvliegen maar tenslotte toch blijven.

18.17 3 zwarte ruiters dalen zonder aarzeling. Troep wulpen vliegt over en weg.

18.19 Troep van 12 doet opnieuw een langdurige landingspoging onder onrustige, schorre kreten, heel anders dan de gewone trekroep die ze ook laten horen. Verdwijnen tenslotte na veel rondvliegen in de polders bij Oostzaan.

18.25 9 wulpen komen doelbewust uit richting Zaandam aansuizen, dalen, maar vliegen door en weg. Vlak daarna arriveert een troep meeuwen uit dezelfde richting, die eveneens dalen maar niet neerstrijken. Hoor wulpen en regenwulp roepen.

18.28 Opnieuw 9 ex. die niet dalen.

18.29 Massale troep van meer dan 100 ex, komt aanvliegen over het Noordzeekanaal, druk schreeuwend en krassend, cirkelen, dalen, landen niet en vliegen tenslotte de polders bij Oostzaan in. Steeds meer grote groepen wulpen komen over, die geen van allen durven dalen.

18.32 Het ziet zwart van meeuwen en wulpen boven de Rothoek. Bij pogingen tot strijken hevige protest(?) van de slobben.

18.37 Te donker voor waarnemen. Steeds cirkelen wulpen in de lucht. Af en toe laat een slob een strijdkreet horen. Zilvers en andere meeuwen arriveren.

18.50 Grote troep meeuwen cirkelt rond.

18.45 Behoorlijk donker, ik kan niet meer zien wat er gebeurt. Het lijkt me dat de slobben nog steeds meester van het terrein zijn. Hoor wulpen roepen, maar het geluid verplaatst zich, vliegen waarschijnlijk weg.

Uit deze aantekeningen blijkt dat ik die avond de indruk kreeg dat de slobben de andere vogels verdreven hadden, wat me achteraf toch erg onwaarschijnlijk lijkt.

Op 9 October was het verloop aldus:

Er zitten \pm 120 eenden, meest slobben, maar ook \pm 20 wintertalinkjes en 2 pijlstaarten. Er is veel trek van eenden en zangvogeltjes.

17.43 komen de eerste wulpen aanvliegen, 1 cirkelt lang boven de Rothoek maar daalt niet. De meeuwen uit de richting Zaandam komen aan en trekken over.

17.45 Bij de nog steeds rondvliegende wulp voegen zich 2 andere en later nog 1, die gelijk met de (overvliegende) meeuwen uit de polders van Oostzaan arriveren. Tenslotte vertrekken ze met z'n vieren de polders in.

18.10 1 wulp daalt, luid roepend, ver aan de overkant.

18.17 Grote troep meeuwen uit Amsterdam arriveert. Ze aarzelen, zwenken, cirkelen en vliegen door.

18.23 5 wulpen, ver weg. Troep van \pm 25 ex. vliegt rond, later nog 1 apart, troep van 25 gaat de polder in, 19 ex. vliegen rond. Daarna te donker voor waarnemingen.

Weers- en andere omstandigheden beletten me een tijdlang naar de Rothoek te gaan en spoedig wordt het te vroeg donker om dit nog na werktijd te doen, ik kan er nl. niet voor 18 u. zijn op weekdagen. Op 23 October is er geen wulp meer te zien of te horen. Er komen nog 2 à 300 meeuwen aan, die vrijwel geen geluid geven, een groot contrast met September. Er liggen dan ruim 30 eenden, hoofdzakelijk wintertalingen, op de plas. Een klein deel van de meeuwen vliegt reeds voor donker door, de rest vliegt, wanneer het helemaal donker is, in 2 ploegen weg in westelijke richting, een deel na lang rondcirkelen en nog een paar maal dalen. 1 zwarte ruiter en 2 groenpootruiters zijn in de loop van de avond weggevlogen. Als bijzonderheden zijn er vandaag nog 1 lepelaar en 1 visdiefje.

Wat kan nu de oorzaak zijn dat een van ouds bekende en druk bezochte slaappleaats zo in de loop van enkele weken wordt verlaten? Op 6 October leek het me een ogenblik dat de slobben het terrein veroverd hadden en de meeuwen en wulpen beletten te gaan zitten, maar ze waren toch altijd numeriek ver in de minderheid en meeuwen, vooral de grote soorten, zijn toch ook niet gauw te intimideren. Waarom zaten de kleine steltlopers er toen wel? Ook heb ik gedacht dat de nieuw opgebrachte bagger misschien een voor de vogels onaangename stof bevatte, stookolie b.v. of een of ander afvalproduct van een fabriek, maar waarom hadden de ruiters en eenden daar geen last van? Hebben de vogels zich laten verdrijven door de jacht? Maar waarom zaten dan juist de eenden er toen wel? Voorlopig houd ik me aan de veronderstelling dat de meeuwen, wegens overbevolking of onrust, een andere slaappleaats gezocht hebben en dat de wulpen door het ontbreken van de vertrouwde meeuwentroepen gevaar vreesden en niet durfden strijken, waarbij de nervositeit van de trektijd de aandrift om weg te vliegen nog vergroot kan hebben.

Waar ze gebleven zijn, kan ik natuurlijk niet definitief zeggen. De meeuwen, die de Rothoek nog passeren of tijdelijk aandoen steken daarna grotendeels het Noordzeekanaal over in de richting van de havens in de Amsterdamse Polder. Ook is er slaapvlucht van meeuwen in de richting Zaandam, maar de grote aantallen, die anders de Rothoek opzochten, heb ik er tot nu

toe gemist. De wulpen zou ik willen zoeken in de plassen en venen van Oostzaan en Zaandam, gezien de richting waarin ze op 6 en 9 October wegvlogen, voor zover ze nog niet definitief weggetrokken zijn. Op 31 October zag ik om 18.15 u. 11 wulpen uit de weilanden ten Z. van Oostzaan opstijgen en wegvliegen in NW. richting.

Met dat al blijft het een open vraag voor mij: wat waren oorzaak en aanleiding tot het afdanken van de Rothoek en heeft zich dit in andere winters al meer afgespeeld?

Wie kan hier meer over vertellen?

GRÉ VAN DER BAAN.

Vragen en korte mededelingen

Hoe een slechtvalk een kievit ving. Volgens gewoonte worden lokkieviten gebruikt op het kievitringstation te Reeuwijk, aan het einde van de vangdag losgelaten. De vogels zijn dan gewoonlijk wat stijf door de ongewone houding die zij „op de wip” innemen en vliegen wat onzeker weg.

Toen op een avond één van deze vogels zich over de plas ongeveer 150 m. verwijderd had, stak met grote snelheid een roofvogel toe. De kievit schreeuwde angstig en liet zich pardoes in het water vallen. Voor de rover, die wij in de schemering als slechtvalk meenden te herkennen, was dit evenwel geen bezwaar. Met een fraaie scheervlucht vanuit de hoogte greep hij de kievit zonder aarzeling uit het water op en vloog weg.

Het is zeer waarschijnlijk, dat de valk direct „door” had met een afgematte vogel te doen te hebben. Immers, zelden werd door ons waargenomen, dat een „normale” kievit door een slechtvalk werd aangevallen, dan evenwel zonder succes.

Nunspeet.

Dr L. TINBERGEN.

Havik op de meeuwenjacht. In de plas strijken een groot aantal kokmeeuwen. Dat is gewoon, meestal zitten deze meeuwen op de weiden naast de plas. Ook kieviten, die zich in die weiden verzamelen, komen in een dichte troep boven de plas vliegen. Onraad, een mens of een hond misschien, moet hen hierheen brengen. Bij beter kijken zie ik plotseling een grote bruine vogel stoten op de meeuwentroep. Het is de havik, die we al een paar dagen in de buurt waargenomen hebben. De meeuwen vliegen op en de havik gaat mee omhoog. Hij stoot herhaaldelijk op één bepaalde meeuw. Wanneer hij toestoot remt hij zijn vaart en strekt zijn poten uit naar de meeuw. De meeuw zwenkt dan plotseling en tracht omhoog te komen. De havik komt echter sneller omhoog dan de meeuw en stoot opnieuw. Wanneer de roofvogel stoot is de meeuw weer sneller en zwenkt naar boven. Na een poosje raakt de meeuw los uit de troep en nu schijnt het stoten van de havik met meer snelheid en zekerheid te gaan. De meeuw kan niet meer omhoog komen en strijkt tenslotte op het water. Nu gaat hij zijn snavel gebruiken en pikt naar de havik, wanneer deze naar hem stoot. Bovendien slaat de meeuw telkens zijn vleugels uit en draait daardoor in het water heen en weer om de havik te ontwijken. De havik komt een paar maal met zijn poten in het water, vlak naast de meeuw. Nadat dit een keer of vier gebeurd is, krijgt hij er blijkbaar genoeg van en vliegt kalm weg naar een boom op een eilandje en gaat zich poetsen. De meeuw sluit zich weer bij de nog rondcirkelende troep aan.

Het scholen en in troepen bij elkaar in de buurt blijven van dieren wordt wel beschouwd als een bescherming tegen roofvijanden. Het is moeilijk na te gaan, in hoeverre deze opvatting juist is. Hier was het duidelijk, dat het moeilijker voor de havik was, om op een meeuw te stoten, die zich tussen een hele troep meeuwen bevond, dan later op de geïsoleerde meeuw. Toch was niet goed te zien, waarom de aanwezigheid van de andere meeuwen het de havik moeilijk maakte. Ze hinderden hem niet actief. Misschien was het moeilijk voor de havik om zich in de troep tot één dier te beperken. Indien hij dit niet gedaan had, was de aangevallen meeuw nooit vermoeid geraakt en los gekomen uit de troep. Toen de meeuw eenmaal uit de troep was, stootte de havik vaker en zekerder en werd de meeuw spoedig afgemat. Was het boven de weide gebeurd, dan had de meeuw stellig verloren.

12 November 1948, Frieseveen, Paterswolde.

J. M. BAERENDS-V. ROON.

Bonte Merel. Een uur geleden hadden wij hier een aardige ervaring. Op het platte dak tegenover mijn kantoorraam wipte een merel. Het was duidelijk een mannetje, wat de donkere kleur aanging. Maar een deel van zijn borst had de fraaie min of meer gespikkelde tekening van een grote lijster en over de rest van zijn lichaam bij de stuit, bij de vleugels en ook op de vleugels zaten zoveel witte vlekjes en vlekken, dat mijn eerste opwelling was, dat het een spreuw leek.

Ik moet overigens zeggen, dat verscheidene van die vlekken rond of ovaal waren en veel groter dan bij een spreuw.

Is er iets bekend over bastaardering tussen lijsters en merels?

Haarlem, 5 November 1948.

Mr J. H. VAN WIJK.

Van bastaardering tussen merel en andere lijsters is ons niets bekend. Vermoedelijk betreft het hier een gedeeltelijk albinistische merel.

RED.